

Komentar in karta: 1/127

SLA V612 'tašča'

Jožica Škofic

1. Gradivo

Za pomen 'moževa ali ženina mati', knj. *tášča* (*á*), je najpogostejši in zemljepisno najbolj razširjen leksem *tašča* (ponekod verjetno prevzet iz knjižnega jezika). V T152, T213, T229, T235, T236, T322 in T382 je raba leksema *tašča* označena kot redka, kar verjetno kaže na njen prevzem iz knjižnega jezika (podobno tudi v T049, T176, T278 in T317, kjer je leksem *tašča* označen kot knjižen, in v T332 in T378, kjer je označen kot nov). Za T247 je zapisano, da to besedo uporablja »samo gospoda«, za T377 pa, da je *tašča* znana samo stari generaciji, medtem ko se danes uporablja le še opisno poimenovanje *njegova/njena mati*. Redkeje in razpršeno po osrednjeslovenskem prostoru se uporabljajo tudi leksemi *ta stara* (samo za T279 je zapisano, da je beseda slabšalna, sicer je v rabi *tašča*, za T023 pa, da gre za splošno poimenovanje, ne nujno samo za žensko v odnosu do zeta), *mati*, (*ta*) *stara mati*, *mama* in *stara mama*. V rabi so tudi različna večbesedna poimenovanja kot *moževa/ženina mati*, *mati od moža/žene/ženske*, *od moža mama* ter različna opisna poimenovanja. Drugi leksemi so zemljepisno bolj omejeni oz. se uporabljajo redkeje, npr. *babica* in *babej*, na stiku s sosednjimi jeziki tudi *švigermuter* ter *švigemama* in *švigerica*, *švogrinja*, *suočera* in *anjoš*.

Zelo redko je v zapisih navedeno, da se uporabljajo različna poimenovanja za moževo ali ženino mater, tako se za pomen 'ženina mati' v T291, T292, T407, T408, T409 in T412 uporablja *punica* (za T375 je navedeno, da je beseda *punica* starinska, za T392 pa, da je pogostejša kot *svekrva*), za pomen 'moževa mati' pa *svekrva* v T127, T407, T408, T409 in T412.

Za T006, T007 in T011 je zapisano, da se tam uporabljajo nemške besede, ki pa niso navedene.

2. Morfološka analiza

tašča < **tbšč-a* 'tašča' < **tbst-j-a* < **tbst-b* 'tast'

mati < **mati* 'mati'

(*ta*) **stara mati** < (**t-*) *star-a-j-a mati* 'stara mati' ← (**ta*/**tb*/**tě*/**tę* 'ta') + **star-ъ* 'star' + **mati* 'mati'

ženina/moževa mati < **žen-in-a/mqž-ev-a mat-i* ← **žen-a* 'žena'/**mqž-b* 'mož' + **mati* 'mati'

od žene/ženske/moža mati < **otъ žen-e/žen-ъsk-y-j-e/mqž-a mati* ← **otъ* 'od' + **žen-a* 'žena'/**žen-ъsk-ъ* 'ženski'/**mqž-b* 'mož' + **mati* 'mati'

mama < **mam-a* 'mama'

stara mama < **star-a-j-a mam-a* 'stara mama' ← **star-ь* 'star' + **mam-a* 'mama'

od moža mama < **otь mǫž-a mam-a* ← **otь* 'od' + **mǫž-ь* 'mož' + **mam-a* 'mama'

ta stara < **t- *star-a-j-a* ← **ta/*tь/*tě/*te* 'ta' + **star-ь* 'star'

babica < **bab-ic-a* ← **bab-a* 'stara ženska'

babej < **bab-ej-ь*

punica < (*punic*)-*a* ← hrv. *punica* 'ženina mati, tašča'

svekrva < **svekrьv-a* ← **svekr-y*, rod. ed. **svekr-ьv-e* 'tašča'

suočera < *(*suočer*)-*a* ← it. *suocera* 'tašča'

švigermutter < *(*švigərmutr*)-∅ ← nem. *Schwiegermutter* 'tašča'

švigemama < *(*švige*)-*mam-a* ← nem. *Schwieger-* + **mam-a* 'mama'

švigerica < *(*švigər*)-*ic-a* < nem. *Schwieger-* (← nem. *Schwiegermutter* 'tašča')

švogrinja < *(*švogr*)-*yň-a* ← *(*švogr*)-*ь* ← nem. *Schwager* 'svak' z bav. prehodom **a* > *o*

anjoš < *(*anjoš*)-∅ ← madž. *anyós* 'tašča'

3. Posebnosti kartiranja

Z rdečo izofono je označena nesplošnoslovenska glasovna sprememba **ā* > *e* (**t̃bšč-a* > *tešča*).

Kot enkratnice so kartirani leksemi *suočera* v T115, *anjoš* v T404 in *švogrinja* v T039.

Kot enkratnici s *šviger-* sta kartirana odgovora *švigemama* v T328 in *švigerica* v T023.

Kot enkratnica z *bab-* je kartiran odgovor *babej* v T024.

Kot enkratnica z *mam-* je kartiran odgovor *od moža mama* v T299.

Kot opisno poimenovanje so kartirani odgovori *njegova/njena mati* v T160, T356, T363, T370, T372, T376 in T377 ter *od njega/nje mama* v T261, T267 in T377.

Kot tretji in nadaljnji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *od moža/žene mama* v T178, *mati* v T234, *tašča* v T236 (z oznako redko) in T264, *od žene mati* v T244, *stara* in *mama* v T408, *švigermutter* v T049 ter *punica* 'ženina mati' v T412.

4. Uporabljena dodatna literatura

Lekše 1893; Ravnik 1996; Škofic 2004

5. Primerjaj

SLA: V610 'stara mati' (1/110), V605 'mati' (1/104), V611 'tast' (1/126); OLA: 1850 'moževa mati', 1851 *svekrv*, 1854 'ženina mati'; ALE: /; SDLA-SI: /; ALI: 1484; ASLEF: 2153; HJA: 550 'kaj je ženinova mati ženi svojega sina', 552 'kaj je mojemu sinu mati njegove žene'